

ABONAMENTELE

Pentru Sibiu:

1 lună 85 cr., 1/4 an 2 fl. 50 cr., 1/2 an 5 fl., 1 an 10 fl.
Pentru ducerea la casă cu 15 cr. pe lună mai mult.

Pentru monarhie:

1 lună 1 fl. 20 cr., 1/4 an 3 fl. 50 cr., 1/2 an 7 fl.,
1 an 14 fl.

Pentru România și străinătate:

1/4 an 10 franci, 1/2 an 20 franci, 1 an 40 franci.

Abonamente se fac numai plătindu-se înainte.

INSERTIUNILE

Un șir garmond prima-dată 7 cr., a doua-oră 6 cr.
a treia-oră 5 cr., și timbru de 30 cr.

Redacția și administrația: Strada Poplăci Nr. 15.

Telefon Nr. 14.

Se prenumerează și la poste și la librării.

Epistole nefrancate se refuză. — Manuscrise nu se înapoiază.

Numele singuratici a 5 cr. se vând la „Tipografia”, soc. pe acțiuni.

TRIBUNA

Apare în fiecare zi de lucru

Intrevederea dela Petersburg.

II.

Ziceam la sfîrșitul articolului precedent, că dacă întrevederea dela Petersburg semnifică într-adevăr, că Pacea-Vest e garantată de chiar ale lor proprii interese publice, — Austro-Ungaria ar avea în acest caz puțină, o soluție serioasă, și prielnică imperiului și elementelor sale constitutive. Ori-și-cine cunoaște origina, natura și fazele multiple și variate ale acestei mari și complicate chestiuni, va înțelege, că ea nici nu se poate rezolvi decât în întregimea ei, nici-odată parțial, fragmentar și paliativ.

Tocmai pentru-că mijloacele folosite până acum erau simple paliative și nu aveau în vedere decât momente singurice ale chestiunii, aceasta a rămas până în ziua de astăzi neresolvată și chiar mai încurcată de cum era acum 50 de ani. Ori-și-ce drepturi se acordau unei singure naționalități, ele fatal trebuiau să fie atîngătoare pentru situația cel puțin a uneia dintre celelalte naționalități.

Dar' chiar și un aranjament, sau cum se zice în Austria: o *transacțiune* de a fi realizată fără ca prin ea situația unei a treia dintre ele să fi fost nesocotită.

Același raport există și astăzi. Zădarnic se sbat d. p. Cehii și Germanii din Boemia pe tărîmul dreptului de aplicațiune a limbilor lor naționale, pe acest tărîm pacea e cu neputință. Și când ar fi posibilă, ea ar deranja echilibrul de forțe dintre Cehi și Germani pe de-o parte și dintre celelalte naționalități pe de alta.

Dar' motivul principal al imposibilității de a se rezolva chestiunea rezidă în eroarea de a crede, că dreptul de aplicațiune al limbilor în viața publică ar constitui mobilul adevărat al luptelor naționale.

Cercurile oficiale 'și-au dat, nu-i vorbă, multă trudă a reduce chestiunea naționalităților la acest nivel, — dar' natura ei e mai puternică decât toate mestegurile apucături ale celor-țe timp îndelungat voiau și mai vor încă s'o atenueze sau chiar s'o ocolească.

Obiectivul luptelor naționale nu este limba, ci *constituția*. Ele se poartă în vederea unei organizațiuni constituționale a naționalităților în conformitate cu cerințele *principiului* național. Nu de limbi e deci vorba în definitiv, ci de constituirea naționalităților în *individualități politice*, în individualități de stat sau cu alte cuvinte, în *State libere, suverane și coordonate, ear' nu subordonate unele altora*.

Aceasta e dorința fiecărui popor asu- prit de o dominațiune de rasă străină, dar' deșteptat odată la conștiința personalității sale naționale.

Negreșit, cât timp un popor e lipsit de o asemenea viață și intensă conștiință, el nu se gîndește decât cel mult la oarecare binevoitoare și „*preaînaltă*” toleranță față de limba și moravurile sale și — necunoscîndu-și drepturile sale și lipsit chiar de ori-ce aspirațiuni mai ideale, — el suportă, chiar cu oare-care falsă mîndrie, jugul dominațiunii străine și se pierde cu drag în naive protestațiuni de „*patriotism*”, care în fond nu e decât un rîu înțeles patriotism.

Dar' schînteia conștiinței naționale îi luminează nenorocita și umilită sa stare, aprinde cele mai nobile simțiri în sufletul său și trezește în el acea juvenală și impetuoașă forță ce doboară vechi așezăminte arbitrare spre a le înlocui cu o nouă organizațiune, potrivită aspirațiunilor sale.

În această fază de evoluțiune a conștiinței naționale se găsesc azi Români, Slavii și Italianii din Austro-Ungaria.

Un dor comun animează toate revendicările lor, o idee comună le stăpînește, și acest dor și această idee se resumă în tendința de a înlocui actuala constituțiune arbitrară a imperiului, cu o *liberă federațiune de libere națiuni*.

Naționalitățile din Austria și Ungaria nu vor să mai supoarte jugul hegemoniei, nu vor să mai vegeteze în întunec și nu vor să mai constituie pedestal pentru forța și mărirea asupritorilor lor.

Și ele tind să se emancipeze de sub jug și de primejdii, și ele vor să respire liber într-o atmosferă politică deschisă, și ele vor să fie odată stăpâne pe destinele lor, stăpâne pe roadele muncii lor. Eată chestia naționalităților, eată tendințele puternice și persistente ale popoarelor de cari vorbim.

Dualismul și centralismul, și toată organizațiunea constituțională de astăzi a Austro-Ungariei, se aseamănă cu o vechie ruină de castel medieval. Temeliile 'și-au părăsit nivelul, zidurile sînt crepate și pline de mușcagii, din acoperiș n'au mai rămas decât hîrburi de tinichea și numai gratiile ferestrelor medievale au mai rămas nestrîmbite...

Ori-ce reparație costă scump și nu e de nici un folos, pentru că temeliile și zidurile crepate nu se mai consolidează nici măcar cu drugi de fer necum cu tencuială...

De aceea toate încercările de până acum de a meremite constituțiunea, n'au făcut decât să învrăjbească pe popoare.

Evident, că în asemenea caz nu le rămîne oamenilor politici decât să dărîne până în temelii această vechă ruină, și pe locul ei să ridice o nouă clădire constituțională, în acord cu voința popoarelor și în acord cu cerințele timpului modern.

Până aci, ori de câte-ori conducătorii popoarelor cereau în parlamente și în presă cercurilor hotărîtoare o asemenea nouă formațiune politică, li-se răspundea mereu, că nimeni nu poate lua asupra sa răspunderea unei astfel de întreprinderi, pentru că situația externă amenințată ar putea compromite însași existența imperiului, când s'ar încerca serios o asemenea transformațiune.

Eacă de ce credem, că întrevederea dela Petersburg ar fi dînd azi cercurilor conducătoare din Austria posibilitatea de a face acum, ceea ce nu îndrăzneau să facă, cât timp antagonismul austro-rusesc părea acut și mereu amenințător.

Pacea generală stabilită și garantată de către cei ce a fi putut-o amenința și compromite, — crează în Austro-Ungaria condițiuni, în cari s'ar putea recunoaște cu înlesnire drepturile naționalităților de acolo.

În ori-ce caz, nimeni nu va mai crede de aci încolo, că o mai departe tăgădă a drepturilor naționale ar mai fi „*dictată de interesele exterioare*” ale imperiului. Fraza aceasta nu va mai avea puțința de a scuza pe unii, și de a mulcomi pe alții.

Azi totul depinde dela priceperea și voința celor ce au puterea și poartă răspunderea ei.

S'a zis adese-ori, că Austro-Ungaria ar fi o necesitate europeană. Se poate. Decât, și despre Turcia se zicea exact același lucru, — și amicii ei așteptau mereu, ca oamenii ei cărmuitori să o pună în condițiuni de a pute răspunde cu succes acestei „*necesități*” europenești. Dar' cărmuitorii ei aveau, așa se vede, alte treburi, și puțin își băteau ei înșiși capul cu nevoile imperiului de sub stăpînirea lor. Azi menținera Turciei a ajuns un eufemism, și marile puteri nu se gîndesc, în fond, decât la împărțirea ei.

Și cu drept cuvînt. Civilizațiunea modernă nu e simpatică unor medievale închegări de state ce se pun în drumul ei.

Dacă bărbații de stat ai Austro-Ungariei au într-adevăr puțința de a

vede limpede lăuntricele stări de lucruri în toată înălțuirea lor, și dacă ei ar ave într-adevăr, precum par a indica ziar- ele vienezee, intențiune de a înlocui organizațiunea opresiunii cu o constituțiune agreată de toate naționalitățile, ei nu ar mai ave azi un motiv de a sta la îndoaia să pună și în practică intențiunea ce li-se atribuie.

Negreșit, deocamdată rămîne un fapt bine stabilit, că între apropierea de la Petersburg și între unele aparițiuni politice din Austro-Ungaria există o legătură de causalitate.

Așa d. p. e foarte semnificativă atitudinea ziarelor austriace, cari și ele vorbesc acum de *tendința unei revizuirii a constituțiunii și despre federalism*. Chiar semioficiosul *Reichswehr* s'a făcut, în timpul din urmă, un campion al federalismului. Mai mult. Până și vechiul organ al centralismului german, *Neue Freie Presse*, zicea mai deunăzi, că Austria se găsește azi în fața alternative de a adopta *absolutismul* sau *federalismul*, și cum cercurile pe cari le reprezintă acest organ sînt „*liberale*” — vorba vine, — firește că și ele preferă absolutismul sistemul federativ.

Însă, din nenorocire, se pare că numai Austriei propriu zise 'i-se pune în vedere introducerea sistemului federaliv.

Chestiunea aceasta precum și chestia de a se ști care formă a sistemului federativ pare a ave șanse de a fi introdusă, le vom discuta în alt articol.

Sibiu, 26 Maiu n.

Dela corte. Cum se știe, Archiducele *Francisc Ferdinand* a fost de curînd numit proprietar al regimentului 7 de ulani din armata austriacă. În cercurile militare a produs aceasta distincțiune o formală supîndere, pentru-că numitul archiduce era deja proprietarul unui regiment, și anume: al regimentului 19 de infanterie, al cărui proprietar era mai nainte moștenitorul de tron *Rudolf*, ear' aceea, ca cineva să fie proprietar la două regimente, e mare raritate. Numai vechi și probați ostași, eșiți din casa domnitoare, cum a fost Archiducele *Albrecht* și *Wilhelm*, și cum e acum Archiducele *Eugen*, s'au împărțit de această deosebită distincțiune, primită din mîna Monarchului. De regulă însă, primesc și moștenitorii de tron asemenea distincțiune, precum a primit-o la timpul său și moștenitorul de tron *Rudolf*, și din noua distincție ce 'i-s'a făcut Archiducele *Francisc Ferdinand* se deduce acum, că chestiunea moștenirii de tron e regulată la curte în mod definitiv, fiind dînsul designat de fiitor domnitor al monarchiei austro-ungare.

„Tribuna” și „Bukovina Post.”

S'a supărat organul baronului Mustatza pentru atitudinea noastră în chestia regenerării partidului român din Bucovina. Noi nu putem sta decât în partea celor-țe hotărît, declarat și înainte de toate *neșovăitor* fac politică națională. Bizantinismele nu ne-au plăcut nici cînd. Cât pentru argumentele cu cari militează „*Buk. Post.*” în contra corespondenților noștri din Bucovina ele ne par foarte diplomatice, dar' nu tocmai sincere. Corespondenții noștri vor ave destulă ocazie de a arăta cu de-amîntul neexactitatea și duplicitatea teoriilor debaritate în „*Buk. Post.*”

Eroii ardeleni

De cînd Bănyfi au ajuns să ocupe locul de prim-ministru, ardelenii maghiari au ajuns cu toții la mare domnie. Ministrul a latere e ardelen, ministrul de finanțe e ardelen, intendantul opere regale maghiare, *Nopcsa Elek*, e ardelen și încă Români de origine, ca mulți alți magnați unguri. Ardealul 'și-a ajuns epoca de aur — în Ungaria — sub domnia lui Bănyfi. Ce epocă strălucită de — scandale! Nici nu-i mirare! Din fișpan în Dobăca să ajungi prim-ministru; din pașe să ajungi guvernor „constituțional”; *Nopcsa*, eroul scandalului

cu balerinele — încă a fost fișpan, în Hunedoara. *Nobile par fratrum!*

Liberalismul a venit dela apus: la noi l'au cultivat Jidanii. Dar' semnele arată sfîrșitul lui. În Austria s'a stins, în Ungaria se înecă în scandale. După-ce a utilizat toți bărbații „de stat” din Ungaria a trebuit să recurgă la ardeleni. Și a ridicat toate acum decăd și ele, pe rînd cad în noroiul scandalului. S'au săturat acum și Maghiarii ungureni de ei, și vor să-i scuture de pe gât.

„*Alkotmány*” ridiculizează cu mult succes „epoca de aur a Ardealului” și întreabă: dacă a mers *Nopcsa*, de ce nu merge și Bănyfi, ortacul său de ballet? de ce nu merge *Perczel*, *Jozsika* și toți ceilalți episcopi?

Pe încetul toți se vor duce. Pentru-că la spatele fiecăruia se află câte o istorie de ballet. Nu trebuie decât o „*Müller Katicza*”, ca să le-o spună în față — și ei se duc. Când scandalul se îngroașe prea mult, ei abdic... de bună-voe!

Dar' s'înu ne bucurăm, căci acești „eroi”, reînțorși în patrie, să fac earăși — fișpani. Mai bine ar face cei competenți, să le caute și măriilor lor calea spre Seghedin ori Vaș, cum așa de ușor o caută ei astăzi pe seama Românilor.

Volnicia fuge! „Gazeta Transilvaniei” publică răspunsul, pe care comiteele-suprem 'l-a dat la recursul dlui *Dr. Aurel Mureșanu* în cauza opririi conferenței electorale dela 22 Octomvrie anul trecut. Eată acest răspuns:

„În afacerea adunării conchemată la 22 Octomvrie anul trecut de către locuitorul din loc *Dr. Aurel Mureșanu*, Excelența Sa dl ministru de interne reg. ung. a respins recursul îndreptat în contra dispoziției mele cu data 22 Octomvrie 1896 nr. 749 de către numitul domn prin deciziunea sa de data 26 Aprilie 1897 nr. 290 V. b.

Pentru-că citata dispozițiune nu se poate privi ca luată în meritul chestiunii, și ca o deciziune destinată a se comunica părții private, ci este a se privi numai ca o directivă dată autorității subalterne în urma dreptului meu de control fișpanese, ear' contra acesteia n'are loc recursul.

Despre aceasta în cunoștințeez pe onor. domn căpitan superior al orașului cu referire la reprezentația dela 7 Noemvrie 1896 nr. 6962, pe lângă retrimiterea actelor pentru a face pașii ulteriori prescriși.

Brașov, 6 Maiu 1897.

Maurer m. p.,
fișpan.

Eată un caracteristic caz. Volnicia și prepotența fuge de discuțiune și nu stă de vorbă, cînd e să cercetezi la lumina adevărului faptele ei. Eată, sistemul volniei, ce domnește la noi, mai e și laș!

Afacerea Nopcsa. Oficiul „*Kel. Ér.*”

anunță că ministrul de interne *Perczel* va răspunde azi la interpellarea ce 'i-a adresat deputatul Visontai în scandaloasa afacere a intendantului de operă, *Nopcsa Elek*. Ministrul se află în poziție a putea declara, că cercetarea efectuată din partea consilierului ministerial *Huszar*, a scos la iveală corecta purtare a intendantului în toate incorectitățile cari 'i-se impută. Totodată însă ministrul va anunța casei demisiunea baronului *Nopcsa* din postul de intendant. Cu agen-dele indendantului va fi însărcinat consilierul ministerial *Huszar*, în calitate de comisar guvernial.

Adecă-l fac scăpat pe baronul *Nopcsa*. Trebuie că are mari merite înaintea guvernului!

10 Maiu.

Cea mai însemnată, mai fainică și mai înălțătoare zi pentru frații din România este ziua de 10 Maiu.

În ziua aceasta s'a ureat pe tronul României principele Carol de Hohenzollern, și în ziua aceasta viteazul domnitor a fost încoronat de rege al României. Zi dar' de dublă sărbătoare națională.

Natural, că în fiecare an ea se sărbeară în mod deosebit. În toate bisericile se înalță imnuri de laudă și mîrire, întreaga armată e pusă sub arme în tinuță de paradă, tricolorele naționale falfăie pe toate casele, ear' steagurile armatei se pleacă în fața glorio-sului Rege.

În anul acesta — scrie *Timpul* — ziua de 10 Maiu a fost sărbătată ca în toți anii, după programul obișnuit. Stradele principale au fost frumos împodobite. O mulțime imensă stațiunea pe stradele dintre palat și Dealul Metropolei. La orele 10 și jum. cortegiul Regal a plecat spre metropolie în bubuitul tunurilor. Serviciul divin a fost oficiat de I. P. S. S. Metropolitul Primat încongiurat de înaltul cler.

După terminarea serviciului divin M. S. Regele s'a ureat pe cal, și însoțit de un strălucit stat-major, a luat drumul spre universitate. Aici, în fața statuei lui Mihail Viteazul, s'a făcut defilarea trupelor.

M. S. Regele era încongiurat de d-nii general *Benkedy*, ministrul de resbel, generalii *Vlădescu*, *Barosi*, *Brătianu* și *Vartiadi*, patru aghiotanți și de toți atașșii militari streini în mare tinuță.

Mai atîntau a defila dl general *Arion*, comandantul corpului II. de armată, care după ce a salutat cu sabia pe M. Sa, a trecut cu calul alături cu Suveranul.

Au defilat apoi: Școalele militare, școala de poduri și șosele precum și institutul medico-militar.

Corpul al II. de armată în ordinea următoare: vînătorii, trupele de infanterie, de geniu, artilerie, compania lucrătorilor arsenalului, compania de pompieri și în fine cavaleria compusă din reg. 4 rosiori, regimentul 3 călărași și de divizionul de gendarmi călări.

A. S. R. Principele Ferdinand fiind bolnav, nu a luat parte la defilare.

Defilarea terminată, M. R. Regele și Regina și întreaga Curte s'au întors la Palat.

Seara s'au tras focuri de artificii în dosul gării de Nord la locul zis „*Procopaia*” și în Cismigiu, defile lunea se grămădise la rondul II. de la Șosea, unde zicea că se va face iluminatiune. Masele de oameni venite la șosea au fost însă pălăite, căci dela bufetul dela Șosea încolo nici lămpile electrice nu aveau.

Stradele capitalei au fost seara frumos iluminate. Afluența era enormă. Abia pe la orele 12 a început lunea a se risipi.

Cu ocazia acestei zile s'au întîmplat și mai multe incidente. Numeroase femei au leșinat din cauza îngheșuei și a căldurei escesive ce dogorea pe la orele 12 și jumătate ziua.

În Constantinopol încă s'a sărbătat aceasta zi, după-cum vestește următoarea telegramă:

Cu ocazia sărbării naționale românești dl Djuvara, ministrul plenipotențiar al României, a primit felicitările notabililor Români români. S'au ridicat mai multe toasturi. Secretarii și interpreții marelui vizir și ai ministrului afacerilor streine au presintat felicitările feșilor lor. Un dejun s'a dat la dl Djuvara. La acest dejun a luat parte tot personalul legațiunii și consulatului general, precum și notabilii coloniei române. După amiază delegații Sultanului au presintat felicitările lor.

Din Sofia se telegrafează tot despre sărbarea acestei zile, următoarele:

Cu ocazia sărbării naționale românești, a fost o recepție la agenția diplomatică a României. Minis'rul președinte al consiliului și toți șefii legațiunilor au prezentat în pers.șană felicitările lor. Prințul Ferdinand a primit prin depeșă dela Paris felicitările sale. Prințul a cerut în depeșă Sa știri despre sănătatea prințului moștenitor al României. Depeșă prințului dovedește minunatele relațiuni dintre cele două țeri.

„Demonstrațiunea Ligei române“

sau

Bazaconia lui „Alkotmány“

Sub acest titlu „Demonstrațiunea Ligei“ *Alkotmány* din 21 l. c. scrie următoarele lucruri interesante:

Ascultăm bucurii pretensiunile îndreptățite ale Românilor, dar' ne cade cu atât mai rău șovinismul exagerat al acelora dintre ei, cari se folosesc bucurii de ori-ce ocaziune spre a demonstra în contra ideii de stat maghiar (săraca idee! Red. „Trib“).

Șovinistii *Ligei* s'au folosit ca de o ocaziune binevenită în scopul acesta de sărbătorire de 15 Maiu, când nu numai că au făcut atacuri în jurnalele lor (teribil! Red. „Trib.“) ci în Brașov, Blaj, Lugoj, Sibiu, Cluj, Deva și Huedin au vrut (grozav! Red. „Trib.“) chiar să insulte faptic maghiarimea (ce noroc, că au vrut numai! Red. „Trib.“).

Precum ne înștiințează raportorul nostru în Brașov au plănuit un atentat în contra statuii milenare, despre care raportorul ne dă informațiunile următoare:

„În contra monumentului milenar înălțat lângă Brașov, voesc să se săvârșească un atentat, și spre realizarea planului s'a constituit un comitet compus din *Valahi* și *Sași* (1) din Brașov. Au ținut chiar ședință (!) în aceasta cauză și în ședință s'au jurat, că nu se vor odihni până nu vor ruina și nimic statua lui Árpád.

Membrii comitetului s'au îngrijit și de aceea, ca să-și câștige sumele necesare spre îndeplinirea planului și s'au adresat către mai mulți *Valahi* de origine ardelenescă, cari locuiesc în *Valahia* și cari până acum au pus la dispozițiunea comitetului 1480 fl. (Ce esact mai e domnul raportor! Red. Trib.)

În ședință s'au consultat și asupra vremii executării planului și au decis, că sosind timpuri mai reci („majd ha fagy“ — zice ungurul — Red. „Trib.“) îl vor realiza, pentru că atunci vor umbra mai puțini oameni într-acolo.

Vor săpa sub piedestalul statuei și vor arunca în aer cu materii explosive (că bine mai știe! Red. „Trib.“) întregul monument. Precum se știe s'a săvârșit deja odată un atentat în contra monumentului din Brașov în-cât i-au ciontat fața n'a avut oare *nasul* formă prea orientală? Red.)

„Săntem convinși“ continuă „*Alkotmány*“, că la acest atentat majoritatea chibzuită a Românilor n'are și nici nu va avea parte. Nu-i acuzăm, însă fi rugăm, ca cel puțin în foile lor să se nisească a-i *modera*. (Avis celor, cari ne împuță că ne-am expus pentru sărbătorirea zilei de 3/15 Maiu! Red. „Trib.“) pe aceia, cari în esagerarea lor fără gust vatămă simțul și tradițiunile istorice ale națiunii maghiare și în orbirea lor, calcă în mod cutăzător hotarele puse de lege. Dar' ei fac chiar contrarul. Până-când *agenții Ligei* umbra *agita-tând prin Ardeal* (!) până atunci densii atîtă focul ascuns (!). În loc de a *modera*, agitează.

Ei prezintă înaintea ochilor Românilor memoria zilelor sângeroase din 48, și cu această amintire neagră agitează pe bietul popor românesc, pe care neputința guvernului maghiar îl pedepsește, chiar ca pe poporul

maghiar, poate numai pentru că e popor, pe care guvernul, chiar ca pe poporul maghiar îl atacă și în libertatea conștiinței și-i răpește și drepturile politice.

Așteptăm chibzueală și dreptate cel puțin dela acei Români, a căror capacitate intelectuală e chemată a conduce.

De cumva d-nii dela „*Alkotmány*“ ar avea obiceiul a se folosi de „capacitatea intelectuală“ a lor, cetind raportul brașovenesc, ar fi trebuit să observe coar-nele marei minciuni cuprinse în el. Ear' de cumva ar avé *denșii* chibzueală și simț de dreptate n'ar publica atari bâdărâni.

Față cu dorințele exprimate deci nu putem să nu răspundem cu un citat biblic fiind acestea foarte gustate de „*Alkotmány*“:

„*Quid vides festucam in oculo fratris tui, et trabem in oculo tuo non vides?*“ Ev. Math. 7. 3.

Parlamentul maghiar.

Sedința din 24 Maiu n.

În ședința de Luni a dietei maghiare s'a înscenat o mică discuție pe tema *chestiunii naționale*, despre care dăm, după foile din capitală, următorul raport:

La ordinea zilei continuarea discuției asupra proiectului de lege despre curțile cu jurați.

La § ul 4 vorbește deputatul *György* și propune ștergerea censului, pe care voește guvernul să-l introducă de bază la statorirea calificățiunii juraților și lărgirea *calificățiunii intelectuale*.

Deputatul Dr. *Nicolae Șerban* rostește următorul discurs:

Onorată dietă! Înainte de a trece la motivarea pe scurt a amendamentului ce vreau să-l fac la capitolul din chestiune, să-mi fie permis a face unele observări la cele-ce a zis dl deputat *Polonyi Géza* în ședința de Sâmbătă.

Deputatul *Schreiber Frigyes* a făcut tot la acest capitol un amendament, ear' deputatul *Polonyi* a propus să se respingă capitolul, provocându-se la singurul seu argument: *la ideea de stat maghiar*. Să-mi permită dl deputat a mă adresa cu o întrebare, nu la d-sa, ci la dl ministru de justiție, sau dacă acesta nu e forul competent, la dl prim-ministru, ca aci în plinul dietei să ne explice pe scurt, ce este a-că: *ideea de stat maghiar?* (Ilaritate).

Mărturisesc, onor. dietă, că provocarea la ideea de stat maghiar, nu datează de azi, și nu se aude atât de pe băncile opoziționale cât mai mult de pe cele guvernamentale. De câte-ori guvernul nu-și poate motiva procedura și faptele prin nici un drept și loialitate, se provoacă simplu și pe scurt la ideea aceasta de stat maghiar.

Celelalte naționalități, subînțelegând și pe *Sași*, cari sînt aici în tabăra guvernului și a partidei liberale, se înfoară cu deosebire de această idee de stat maghiar. (Strigăte din dreapta: Pentru-ce?). Și credeți-mă, dl deputat, că provocarea la ideea de stat a dat ansă la multe neînțelegeri și la ură. Dacă guvernul înțelege sub ideea de stat aceea, că naționalitățile pe lângă păstrarea limbei lor și

a obiceiurilor, să fie credincioase patriei, legilor patriei, regelui, în acest înțeles o primesc și eu, o primesc și ele. (Mișcare) Ori-care altă afirmare, contrară acesteia, ori-care altă tendență a aflat și va afla cea mai mare rezistență în viață. Eu, onor. dietă, cunosc un singur stat ideal, care s'ar crea atunci, când guvernul ar urma exemplul lui *Solon*, care a zis: „Eu n'am făcut pentru *Atenieni*, legile cele mai bune cari se pot imagina, ci cele mai bune, pe cari le pot suferi“, și ar zice și el:

„Noi n'am făcut pentru țeară legile cele mai bune, cari se pot imagina, ci cele mai bune, pe cari le-ar pute suporta cetățenii țerii fără deosebire de religione și naționalitate, spre fericirea și mulțumirea generală, și cari legi le-ar și ținea“. (Înteruperi din stînga: Acesta e lucrul principal).

Trecînd, on. dietă, la motivarea scurtă a amendamentului, ce voi să fac, aflu de lipsă a aminti cuvintele, pe cari le-a rostit dl ministru de justiție în motivarea proiectului de lege despre curțile cu jurați: „Proiectul susține pentru viitor legea fundamentală — *legea fundamentală* — despre egala îndreptățire a naționalităților, pentru a cărei achim-bare nu este nici o cauză; din contră toate contribuie, ca ea să fie susținută“.

Eu cred cele ce le zice dl ministru și sper că și d-voastră creșteți, căci doară am progresat în acest stat constituțional și sub guvernele liberale, întru atîta în-cît există o lege, care a fost creată de legislațiune prin conlucrarea sa, a fost asigurată cu onoarea ei și întărită de M. Sa și din care lege guvernul nu execută nici un capitol.

După-ce a face legi într'un stat constituțional și a nu le respecta, nici a le executa, este o absurditate, după-ce aceasta este în contrarietate cu constituționalismul: voi au ocaziune a mă ocupa cu aceasta în alt loc; acum nu mă provoc la alt-ceva, decât earăși la ședința de Sâmbătă. Dl ministru de justiție, între aprobările vii ale partidei sale a zis următoarele: „*independența*, neatîrnarea, aș pute zice cerbicia este în sângele poporului maghiar; nu este putere ca să le strîpească pe aceste“. Dacă dar' și dl ministru este Maghiar, aibă atîta curaj și meargă la *Maiestatea Sa* — nici nu trebuie să meargă la *Viena*, este aici în *Pesta* — meargă în *Buda* și zică: „*Maiestate!* Este în *Ungaria* între altele o lege, care s'a creat la 1868 de guvernul țării la dorința M. Tale și spre fericirea popoarelor, din care însă noi, guvernele liberale, nu executăm nici un singur paragraf. Legea aceasta nu e bună, Vă rugăm a o abroga“. (Aprobări în stînga și stînga estremă).

Dacă dl ministru va face aceasta, mă închin înaintea temperamentului seu, dar' dacă nu o face, mă voi folosi de ocazie și o voi face eu. (Ilaritate). Dar' și până când va îndeplini aceasta dl ministru, noi să năsim, ca legile ce le facem, să le aducem în consonanță cu cele existente. Articolul de lege XLIV dela 1868 pe care l'a apărut dl ministru, în §-ii 7, 8, 9, 10 și 12 vorbește totdeauna despre limba de pertractare a judecătoriei.

Onorată casă! A-și propune ca la paragraful acesta, acolo unde se zice „*limba oficioasă de stat*“, să se pună „*limba de pertractare a judecătoriei*“. (Ilaritate și protestări).

Madarász József: Ce șiret e!

Dr. *Nicolae Șerban*: Mai departe onorată casă, așa cred, că în privința aceasta ne unim în vederi, că atunci, când imitînd exemple legislațiilor din străinătate, anumite fapte și acțiuni le luăm din mîna judelei, care se ține de *jus strictum* și le încredințăm curților cu jurați, se dăm anumit loc și *echității*. Acuma, ca jurații să poată satisface măreței lor chemări, prima condițiune e, ca să *priceapă limba acelor indivizi*, ale căror fapte și acțiuni au să le aprefieze. Fiind că onorată casă, în patria aceasta locuiesc trei milioane de Români, cari, așa cred, totdeauna au fost credincioși patriei și regelui (Ilaritate în stînga și stînga estremă), propun onorată casă ca la finea acestui paragraf să se adauge cuvintele: „*în ținuturi locuite de Români, în limba română*...“ (Ilaritate generală și protestări).

Presidentul: Rog tăcere!

Dr. *Nicolae Șerban*: Combinîndu-le la oală, propunerea mea ar suna astfel în întregul ei: (cetește întreaga propunere și apoi continuă.)

Am aflat de necesar a le spune aceste, pentru-că dacă sîntem noi cetățenii acestui stat, atunci îndreptățiți sîntem a cere drepturi egale; și acum încă odată rog să primiți propunerea mea. (Contraziceri, protestări. Presidentul sună clopotelul.)

Lukács Gyula răspunde lui *Șerban*, că de voește să știe ce e „*ideea de stat maghiar*“, să cetească istoria. Dar' la aceasta ajunge omul, nu mergînd la *Viena* spre a trada!

Șerban: Ministrii d-voastre merg totdeauna la *Viena*; noi am fost numai odată! (Ilaritate.)

Mócsy Antal: observă lui *Șerban*, că și în *România* sînt mulți Maghiari (vizitii și servitori, fără drepturi cetățenești, pentru-că sînt totuși fugari din *Ungaria*, unde ar fi perit de foame. Red. „Trib.“) și Români totuși nu țin cont de ei. Să așteptăm până Români vor premerge cu exemplu bun și atunci ne vom ocupa cu propunerea lui *Șerban*.

Contele *Zichy Jenő*: N'ar fi vorbit la paragraful acesta, dacă nu vorbea *Șerban* și nu ar fi atîna acelea coarde gîngăse, cari în cele din urmă vor trebui să fie limpezite, și aceasta e: momentul limbei în cunoscuta *chestiune națională*. Noțiunea statului maghiar trebuie simțită, trebuie să fie pîtruns de ea. Acesta e momentul fundamental, din care trebuie să mînece fiecare membru al acestei case. Oratorul povestește apoi, ce i-s'a întîmplat înainte cu 7 ani în *București*, unde i-s'a spus că *România* e regat independent și nu s'ar potrive cu demnitatea ei, ca *Ungurii* din *România* să li se permită folosirea limbei materne.

Schmidt Károly (sas) află, că e destul dacă juratul *pricepe* ungurește și de aceea e superflu să știe ceti și scrie în limba statului. Partinește propunerea lui *Schreiber*.

Kubina József propune, ca în loc de „*limba statului*“ să se zică „*limba de pertractare a judecătoriei*“ ear' în loc de „care o știe ceti și scrie“ (adecă limba statului. Red. „Trib.“) să se zică „care știe ceti și scrie“ (he în ori-ce limbă. Red. „Trib.“)

Barabás Bela: Antevorbitorul o mînu tot pe o coardă cu *Șerban*, și cu celalalt deputat de „*bună săsească*“. Așa se vede, că față de lege se ivesc anumite dorințe națio-

nalistice, deși nu crede că guvernul ar fi avut intențiunea de ataca naționalitățile. Scopul legii acesteia e acela, de a lega naționalitățile de cetățenii națiunii maghiare, și de a face se între și membrii naționalităților în serviciul unei unitare, mari și puternice idei de stat maghiar. (Așa e!) *Învățați ungurește* (Așa e! Așa e!), *dacă* voți se luați parte în justiție cu cetățenii de stat maghiari, cu naționalitatea maghiară împreună! Aceasta se poate pretinde și trebuie pretins dela ei! Limba naționalităților, datinele naționalităților nime nu le atacă, dar' în *Ungaria* mai întăiu e fiecare cetățean de stat maghiar, și numai după aceea membru al unei naționalități. *Șerban* a pus întrebarea, că ce e *ideea de stat maghiar*? Și oratorul ar risca întrebarea, pentru-că statul maghiar e numai idee. Asta e greșala noastră. Ne doare că e numai idee, că *Ungaria* nu e independentă, liberă. Vorbitorul numai întru atîta împărtășește concepțiunea lui *Șerban*, că dînsul nu cunoaște nici idea. (de stat maghiar! Red. „Trib.“)

Asboth János: declară în numele seu și al partidului popular, din care face parte, că nu primește propunerile lui *Șerban* și *Kubina*, pentru-că limba pertractării la judecătoria e cea maghiară, adecă a statului și astfel propunerile nu au nici un rost. Lui *Șerban* fi răspunde, că *Ungaria* nu e împărțită în teritorii după naționalități, și cu drept cuvînt s'ar pute zice și despre comitatul *Pestei*, că e locuit de Români, pentru-că *Șerban* locuiește în *Pesta*. (Ce om cuminte! Red. „Trib.“)

Se încheie discuția.

Ministru de justiție *Erdély* răspunde tuturor oratorilor. Lui *Șerban* următoarele: după părerea mea, cu aceea, că ce e idea de stat maghiar, fiecare membru al acestei case e în curat, numai aceia nu sînt în curat, cari își caută fericirea nu în aceasta patrie și nu în instituțiunile ei. (Aprobări.)

Propunerea lui *Șerban* și a lui *Kubina* se respinge și se primește paragraful original.

Din Austria.

Parlament paralisat.

Ședința anunțată ca în spre alaltăieri, Luni, s'a ținut, așteptată fiind cu cea mai mare încordare din partea lumii politice și nepolitice. Pe la intrările parlamentului — scrie raportorul lui *N. Fr. Presse* — domnea deja des de dimineață mare îndesueală, rampa era ocupată de mai multe sute de oameni și trebuia să fie golită prin poliști. În partea gaulului dinaintea odăii de conversație aștepta o mulțime de lume, printre care numeroase dame elegante, cerînd bilete de intrare. În toate gangurile edificiului domnia o mișcare viuă și o iritată dispoziție de spirite. Deodată se răspîndi știrea, că presidentul Dr. *Kathrein* s'a îmbolnăvit; iute veniră patru deputați, medici, dându-i ajutor, și oprindu-l a prezidia azi... Pe galerii majoritatea convîșitoare o fac damele... Când vicepresidentul *Abrahamovics* luă locul presidențial, domnia mare nelinește în casă. El ia în mîna clopotul și sună cu putere; atînga ride, dreptă murmură tare... Să face tăcere, căci vicepresidentul înainte de toate anunță încetarea din viață a deputatului *Hofbauer*. Și pe

FOIȚA „TRIBUNEI“.

UNUI LITERAT.

— Epigramă. —

Pe al literaturii cer
Tu aspirai a fi des astru;
Și fericitu-ți ideal
Volumul l'a împlinit: desastru!

Ascanio.

MAI RĂMÂI.

Mai rămâi... ridică-ți ochii, uciagaș ta privire,
Dulce să-mi năvălească în văpaia ei de dor,
Tremur... vis îmi pare totu, de atîta fericire
Negrăită; copleșite — mintea, inima mă dor!

Idolul vieții mele mîna-n mîna mea o pune
Lasă-mă în ochi-ți limpezi cu iubire să privesc,
Ca să uit de mine însumi, de durerile-mi nebane,
Și din ochii ței copilă viitorul să-mi cetesc!

...Mi-am deslănțuit iubirea, ea cu valurile sale
Încatu-mi-a gândirea și cu inimă cu tot,
Și știindu-te aproape, beat de farmecele tale
De povara fericirii că înnebunesc socot!

Pleacă capul tău spre mine, o! mai dă-mi o
Sărutare! —
Ca să-mi potolești văpaia sfîntă-a dragostei
Dintîi.

Uită noaptea să scoboară, luna sfîciosă răsare,
Sîntem singuri și-i liniște, nu te duce... mai
rămâi!!!

Emilian.

Ghețarul dela Scărișoara.

Pe sub poale de brădiș, pe o șosea de peatră tăiată în pîntecele muntelui și scaldată în coaste, de valurile arginții ale râului *Arieș* — se face, în *Transilvania*, călătoria cea mai plăcută, de-a lungul ținutului celui mai pitoresc.

Dela streaja *Câmpenilor* — răspîntia unde erau așezate furcile de cari se sprigineau eroii cari au făcut revoluția dela 48 — și până dincolo de *Viđre*, drumul se încolăcește pe brîu dedea la umbră de pădure virgină și sub farmecul concertului de păsări, completat de vijelioasa simfonie a cascadei gigantice.

De pe dealul *Melcilor* — un masiv uriaș format de molaște petrificate — șoseaua se desfășoară în spirala dulce, întretîind umbra copacilor, care se culcă a lene pe pieptul dealului și pe suprafața apei dia vale.

Pe lăturile drumului, înfipite acolo printro minune de echilibru, casele țărănilor, alcătuite din bărne lîmbrate și netecute cu ții surid de departe și ții dau o covîșitoare seasațiune de răcoare și de bine.

Pretutindenea miroase a sănătos.

Când ajungi la drum oblu și treci pe dinaintea casei lăncului, privești la lăncului acestuia modest ții revoacă în spirit întreaga epocă de sânge și de bărbăție prin care au trecut Români din munții apusei pentru a rescumpăra dela „*drăguțul de împărat*“ — dreptul de a fi socotiți ca străini în propria lor casă.

Când luna, rumenă și efioasă, ții arată după dealuri, conciliu aurit — și soarele trage

după densul coborîndu-se, cele din urmă fire de beteală întăziate la orizont, ajungi la *Viđra* de sus, un petec de paradis — care formează un fel de feudă a familiei *Gomboș*.

Iosif Gomboș e docentul ținutului; *Nicodin*, e birăul; ear' bătrînul e patriarchul satului — ca în *Biblie*.

Iosif cîntă cu vioara, instruiește pruncii, face pe arhitectul împregiurimilor, și învață pe țărani piscicultura; bătrînul are moară, parale și minte; *Nicodin* căută cu fluera, cu clarineta, cu un fel de contrabas ciudat și primitiv, prind păstrăvi și chiamă la lege pe acăstăii statului.

Sînt așa împărțite atribuțiunile între oamenii aceștia, și atât de mare este ascendentul lor asupra *Moșilor*, încât și regele apostolic i-ar întălni în calea lui, dacă ar călca alături cu pravila, într'un punct al ținutului a cărui conducere le e încredințată lor din tată în fiu.

Dimineața când creștetul muntelui începe să devie cenușiu, *Iosif Gomboș* te deșteaptă din somn, te zorește să te îmbraci și cu o grație feminină, ții oferă un clondir cu rachiu de cireși, ca să-ți încălzești foalele.

Afară te așteaptă două grămezi de oase bătrîne îmbrăcate în piele de cal. Te urci pe tărîniță, încegi gloaba cu o nuia care se încolăcește ca biciul, și până să-ți muști limba de câte-va ori, ai ajuns la *Scărișoara*. Aci, dacă ești singur, faci greșala de descălecă ca să te odihnești, căci ești rupt de oboaseală. Dar' o dată jos, nu mai poți încăleca cât e lumea — atât te frînge și te pîcează gloaba, dela *Viđra* până la *Scărișoara*.

Îți mai încălzești o dată foalele cu un clondir de cireși — *Gomboș* are o întreagă gospodărie în străină — și pornești la deal pe munte.

Potecă nu e!

Printre gropile rămase la rădăcina copacilor, când se desădrădinează pietrele, calul caută loc de cărare cu migăloase precauțiuni. Oțtează din greu ca să rostogolească bolovanul care-i stă în cale; se poticnește pe marginea prăpăstiei, se întoarce înapoi, ocolește, stă pe loc ca cum ar cugeta, apoi ear' pipăie, ear' pornește și ear' oțtează urcînd, din greu, peretele.

Când ajungi pe platou, la *Ocoale* — după patru ceasuri de frămîntare aproape pe loc — n'ai putea spune cine e mai trudit: tu ori calul.

Un pavilion de scînduri, murdar și meschin; peste tot nume ungurești, scrise cu cretă: din când în când, prin unghere, câte o poreclă care s'ar părea românească — de jur împregiurul pavilionului, și chiar înăuntru bălării.

Chemăm cățiva țărani cari cosesc în la gura peșterei, ții armăm cu rășină și cu scoară de brad, înghitim, de astă-dată virtos, din clondirul cu cireși — și coborîm.

În chiar pîntecele muntelui e o deschizătură circulară — un fel de trapă parcă, — adăncă de vre o douăzeci de metri și largă tot cam așa. Într-o parte a deschizăturii, două trunchiuri enorme împreunate între ele cu blăni groase, formează scara. Fundul gropii, deși veinic expus la soare, e acoperit cu un strat gros de zăpadă, culcat pe un așternut de ghiață — sîntem în ziua de 13 Iulie.

Păretele din fața scării se cascade în sus în formă de portic. Această ușă dă acces într-o boltă foarte înaltă și spațioasă. Zidurile boltii sînt capitonate cu flori de zăpadă, așa fel așezate încât închipuiesc cel mai frumos tapet. Parchetul peșterii e de ghiață lucioasă ca oglinda.

Văzută la lumina fantastică a torțelor, încăperea aceasta ții dă impresia unui salon din povești, împodobit cu tot ce a putut născoci imaginația poporului.

Cătră capătul părețelui din stînga e o imensă spărtură în podeală. Aruncăm sloiuri de ghiață și huietul ce produce rostogolindu-se în prăpastie se aude câteva secunde.

Din buza acestei prăpastii de ghiață eternă țșnește un izvor de apă caldicioasă pe care o colorează, într'un mod cu totul cîndat, un mînușchiu de raze plăvine cari se furișează pe o gaură a tavanului — craterul, probabil, de odinioară al muntelui.

În păretele din dreapta e spartă o ușă uriașă care duce într'un alt compartiment. Aci, în fund, între doi stâlpi imenși de ghiață, e o ridicătură curmată aproape orizontal, care seamănă perfect cu un altar. Pe la spatele mesei, care maschează o poartă în zid, se întărn într'un fel de vestibul, unde sloi de ghiață, grîmădiți în neregulă, formează o grămadă de flinte bizare.

Afară, sosrele plouă raze căldicele. Căni, tolăniți sub strașina pavilionului, ne cedează locul cu vizibilă părere de rău — pe când masalegii ții creează drepturi la pîțele noastre, asurzindu-ne cu povestirea legendelor asupra minunățiilor, pe cari ni-leau arătat.

G. Rădulescu.

Editor și redactor responsabil: Teodor V. Păcățian.
Proprietar: Pentru „Tipografia”, societate pe
acțiuni: V. H. Dressnandt.

